

Eerbeek door de ogen van de archeoloog

Ongezien verloren?

“Tegenwoordig maakt de gemeente Brummen gebruik van de diensten van een regio-archeoloog. Deze toetst al in de planningsfase het wat grotere grondverzet in zijn rayon op gevolgen voor mogelijk op die plaats in de bodem aanwezige resten van het verleden. Vervolgens brengt hij aan de hand van o.a. bureauonderzoek en grondboringen advies uit aan de betreffende gemeente.

Zo'n 35 jaar geleden was dit in ons land minder goed geregeld met als gevolg dat veel interessante archeologische sporen niet werden opgemerkt en dus ongezien en ongedocumenteerd verdwenen. Alleen wanneer net op het goede moment een in archeologie geïnteresseerde bezoeker in de bouwput keek en/of de storthopen naliep, werd er soms iets opgemerkt, genoteerd en zo nodig getekend of gefotografeerd. Vervolgens werd de vondst gemeld aan de toenmalige Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), waar de vondstgegevens werden gearhiveerd.”

Geluk op zak

“Ondergetekende had het geluk in zijn vrije tijd vaak in bouwputten te kunnen en mogen kijken en daarbij kwamen soms aardige dingen te voorschijn. In de gemeente Brummen gebeurde dit toen vooral in Eerbeek, want daar werd op dat moment het meest gebouwd. Bovendien was het voor mij dichtbij.

In de loop van de jaren zeventig werd de wijk Noorderenk volgebouwd, maar dat volgde ik niet, omdat ik het archeologisch licht nog niet had gezien. In 1980 werd ik lid van de AWN Nederlandse Archeologievereniging' en in de jaren daarna nam ik regelmatig deel aan archeologisch onderzoek in Arnhem en omgeving en leerde zodoende waarnaar ik moest kijken in een bouwput.

Soms moet je ook gewoon wat geluk hebben! Na 1985 werd in Eerbeek de rest van de wijk Werfakker volgebouwd en wijkbewoner Lammert Buitenhuis volgde dat regelmatig. Eind 1986 werden pal naast zijn tuin drie nieuwe bouwputten uitgegraven voor het Wagenmakerserf en Lammert zag in de bodem van de put verkleuringen, die hem sterk aan paalsporen van lang verdwenen boerderijen deden denken. Samen bekeken we de putten en juist die naast zijn tuin bleek het meest interessant. De grondwerkers hadden grote stukken hout naast de put gelegd en Lammert had dat al wat aan elkaar gepast. Het bleek te gaan om resten van een boomstamwaterput, d.w.z. flinke delen van een stuk uitgeholde stam van een ca. 1 m dikke eik. In een paar paalsporen in dezelfde en een naastliggende bouwput vonden wij nog wat aardewerkscherven en een zwaar verroest stuk metaal waarvan de vorm ons meteen aan een sleutel deed denken.”

Sleutel tot het verleden

“Aardewerspecialisten van mijn AWN-afdeling in Arnhem konden het gevonden aardewerk redelijk precies dateren 'tussen 1200 en 1250' en daarmee wisten we meteen hoe oud de sleutel was, omdat die tussen de scherven was gevonden. Provinciaal archeoloog Hulst kwam langs en nam hem mee naar het hoofdkwartier van de ROB in Amersfoort. Daar maakte een metaalspecialist hem zo goed mogelijk toonbaar, want het bleek een fragiel ding waarvan het ijzer bijna helemaal was weggeroest. Ook is de sleutel daar getekend en gedocumenteerd. Het onderzoek naar de vorm maakte samen met het aardewerk duidelijk dat de sleutel inderdaad uit de periode 1200-1250 dateerde. Het hout van de waterput ging later naar de werkplaats van de grondwerkers in Loenen, waar we alles nog even in elkaar pasten voor het maken van een foto.

Deze leuke vondst aan het Wagenmakerserf maakte dat Lammert en ik de jaren daarna de werkzaamheden extra goed volgden. Dat zou leiden tot het vinden van veel meer resten van het middeleeuwse en wat nieuwere verleden in bouwputten en storthopen in de Werfakker. Onder meer vonden we aan de Doornbosch Hofstede, hemelsbreed zo'n 100m van het Wagenmakerserf, een 'haardplaats' met aardewerk uit 1100-1150. De haardlaag was bijna een halve meter dik en het aardewerk dat we daar vonden is waarschijnlijk nog iets ouder. Daarmee komen we heel dicht bij de tijd van de eerste schriftelijke vermelding van 'Erbeke' in 1046.

Heel leuk was dat de lokale en regionale pers veel belangstelling toonde voor de vondsten en er dus leuke verhalen kwamen in de verschillende kranten. Die belangstelling bleef, toen er steeds weer nieuwe vondsten opdoken in de Werfakker.”